

КУЛТУРА И ЦЕННОСТИ В АРАБСКОТО ОБЩЕСТВО — ТЕОРЕТИЧЕН АНАЛИЗ

Ихлас Абдул-Ракиб Салам

The contemporary Arab culture has three basic manifestations: (1) fundamentalistic and traditionalistic prevalent culture; (2) nomad, Christian and (3) urban subcultures and directed against the prevalent culture anticulture.

The relationships between them are a product of complicated interferences among different aspects of social life. This tendency is marked in the three types of subcultures. An evidence for its stability are the psychosocial characteristics of the family as a nucleus of social organization.

The pyramidal structure of the Arab family, where the Islamic and traditional culture give the main role to man is characterized by firm connections between family members, their interdependence and still strongly evident family solidarity ("assabiya"). The main function of marriage is the family reproduction and it is considered to be more a social problem than a family one, which is resolved in the family. Analysis of the Arab culture during the last decades of the 20th century shows that a conflict between tradition and modern times takes place. The main contradiction is between the closed (traditional) values and the open (modern) ones that exist in society and culture.

Обществото в отделните страни от съвременния Арабски свят е различно по своята същност, социална организация, икономическо състояние, начин на живот, класова структура, степен на развитие, култура и околна среда. Някои изследователи, като Халим Баракат от Ливан и Хосейн Фозин от Египет, смятат, че Арабският свят се състои от няколко различни типа общества: хомогенно — Египет, Тунис, Либия; междинно — Йемен, Мароко, Ирак, Сирия; разнородно — Ливан (по Баракат, Х., 1996; Шураби, Х., 1990; Шалаби, А., 1988). Хомогенното общество се характеризира с еднакви географски, исторически и социални условия. Нехомогенното общество (междинно и разнородно) се образува от много групи и етноси с различни религии. Отношенията между тях често са несъвместими, въпреки че живеят под една централна власт, отсъства съгласие; политическите, икономическите и гражданските права не са равни.

Географските условия в Арабския свят включват пустини, плата, крайбрежни ивици и планини. Те определят различието в начина на живот: номад-

ски, селски и градски. Освен това арабите контролират важни проливи и морски пътища и притежават огромни нефтени ресурси.

Арабското общество включва различни култури, които са разпространени в Азия и Африка. Историческото му развитие е свързано с контакти с други цивилизации, като например иранската, гръцката, римската и африканската. В Арабския свят се заражда третата световна монотеистична религия — ислямът.

Факторите, които обединяват арабското общество, са: обща култура и език, общи исторически корени, сходни географски условия и икономическо развитие. А тези, които го разделят, са религиозната, етническата и родово-племенната принадлежност, както и специфичното регионално развитие.

Дефинирана от гледна точка на етнопсихологията, *културата* е начин на живот на обществото, поглед към реалността, понятия, ценности, традиции, вяра, закони и други, които определят всекидневното поведение. В културата се включват и ценностни постижения като изкуството, науката, философията.

Арабската култура се основава на религията, арабския език и философска мисъл, семейство, начини на производство и живот, преобладаващ режим, общ исторически опит, нравственост, морал и др. Източниците на арабската култура са в исляма, семейството, географската среда и начините на живот — номадски, селски и градски. Тези източници взаимодействат помежду си в постоянен, продължителен и комплексен процес.

Съществуват различни мнения за арабската култура. Някои изследователи, като Али Ахмед от Ливан, Али Бен Ноаман от Алжир, смятат, че различията в арабската култура са доказателство, че Арабският свят е изграден от няколко общества. Според други сходството в културата е свидетелство за единство на обществото (по Абас, И., 1989). Съвременната арабска култура е резултат от взаимодействието между няколко цивилизации, които са процъфтявали в региона през различните исторически периоди на античността и Средновековието. Ето защо Арабският свят все още играе важна роля в културното свързване на трите стари континента.

През Новото време арабските страни стават колонии или протекторати на великите европейски държави и водят продължителна борба за независимост. През този период възникват различни идеологии, които определят природата и начина на съжителство между отделните слоеве в обществото. В основни линии идеологиите биват национални и фундаменталистски, съвременни либерални и радикални.

Арабската култура има три аспекта:

1. Преобладаваща култура — включва общата социална култура, която е най-разпространена. От духовна гледна точка тя се характеризира с тенденция към фундаментализъм, традиционализъм и противоречи на съвременността. Държи на личните отношения между хората и отдава предпочитание на устното общуване пред писменото.

2. Подкултурите са обособени и се включват в общата култура. Те представляват номадска, селска и градска субкултура, които се различават по групи и региони. В основата им лежи противоречието в отношенията, експлоатацията и привилегиите.